

KATRIEN SCHAUBROECK (RED.)

DENKEN IN HET DONKER MET:

Richard Linklater

Richard Linklater

KATRIEN SCHAUBROECK (RED.)

ISVW UITGEVERS

INHOUD

Inleiding	7
I	
<i>Waar de ziel zich ophoudt</i>	11
OVER RICHARD LINKLATERS <i>BEFORE SUNRISE</i>	
Marja Pruis	
II	
<i>Before Midnight</i>	21
Greg Houwer	
III	
<i>Bitterzoet</i>	39
OVER MELANCHOLIE IN DE <i>BEFORE</i> -TRILOGIE	
Hans Maes	
IV	
<i>Ik en Richard Linklater: een liefdesverhaal</i>	63
Katrien Schaubroeck	
Over de auteurs	89
Bibliografie	91

Inleiding

KATRIEN SCHAUBROECK

Richard Linklater (1960) is een Noord-Amerikaanse regisseur die woont en werkt in Austin, Texas, waar hij ook opgroeide. Al sinds zijn kindertijd was hij een cinefiel. In 1985 richtte hij de Austin Film Society op. Hij brak door met de films *Slacker* (1990) en *Dazed and Confused* (1993), allebei films die een portret geven van een dag in het leven van een tiener die opgroeit in Austin, Texas. Niet al zijn films blijven zo dicht bij zijn eigen leven. Hij maakte bijvoorbeeld ook het kostuumdrama *Me and Orson Welles* (2008), de sportfilm *Bad News Bears* (2005), de historische misdaadfilm *The Newton Boys* (1998) en de muzikale comedy *School of Rock* (2003). Maar toch, wie naar de films van Linklater kijkt, krijgt het gevoel dat die wel een goed idee heeft van de persoon Richard Linklater: hij groeide op in Texas, een goede avond met vrienden omvat praten en filosoferen en flipperkast spelen, hij houdt van muziek, hij behoort tot de witte middenklasse, hij is heteroseksueel. Zo zijn immers ook de personages in zijn niet-genrefilms. Hij maakt er geen geheim van dat de scenario's van *Before Sunset*, *Dazed and Confused* en *Slacker* op zijn eigen leven geënt zijn. Hij doet geregeld cameo's in zijn films en de acteur Ethan Hawke, niet toevallig ook van Austin, Texas, functioneert als een alter ego.

De befaamde filmcriticus Roger Ebert noemde Link-

later een van de beste regisseurs van zijn tijd. Er zijn verscheidene filmische redenen om geïnteresseerd te zijn in Linklaters films. Hij durft experimenten aan te gaan en zoekt vernieuwing zowel in vorm als inhoud. Vormelijk was de film *Waking Life* een revelatie. De film werd gemaakt met de techniek van een rotoscoop, een apparaat dat de bewegingen van een acteur filmt en vervolgens frame voor frame projecteert op een tekenafel. Een team van kunstenaars tekende lijnen en kleuren over de beelden heen, wat een dromerig effect geeft aan de film, die sowieso al de vraag oproept in welke wereld de verschillende personages zich bevinden (zitten we in een droom van het hoofdpersonage, of in een hiernamaals?). De film *Boyhood*, die in 2014 door het Vlaamse filmtijdschrift *Filmmagie* bekroond werd tot de beste film van het jaar, is filmisch uitzonderlijk om een andere reden: Linklater kreeg het voor elkaar om vier acteurs (Patricia Arquette, Ethan Hawke, Lorelei Linklater, Ellar Coltrane) vanaf 2002 tot 2013 gedurende enkele dagen per jaar te filmen. De personages groeien mee met de acteurs, wat de film een heel authentiek gevoel geeft en de kijker doet beseffen hoe zelden die het werkelijke verglijden van de tijd op het scherm ziet.

Naast de filmische zijn er ook filosofische redenen om naar Linklaters films te kijken. Zijn debuut *Slacker* maakt al duidelijk hoe sterk Linklaters script-schrijven neigt naar filosofische dialogen: de conversaties tussen de personages zijn altijd diepgaand, zonder zwaar op de hand te worden, waarin vaak humor en zelfrelativering is verwerkt. En altijd is er zijn fascinatie voor de tijd. Tijd is een filosofisch onderwerp bij uitstek. Wat is de tijd? Hoe verhouden wij ons tot het voorbijgaan van de tijd? Filmmaken is misschien

wel een manier voor Linklater om de tijd die hem toegemeten is, vast te houden.

FILMOGRAFIE

Slacker (1990)

Dazed and Confused (1993)

Before Sunrise (1995)

Waking Life (2001)

Tape (2001)

School of Rock (2003)

Before Sunset (2004)

Bad News Bears (2005)

A Scanner Darkly (2006)

Me and Orson Welles (2008)

Before Midnight (2013)

Boyhood (2014)

Everybody Wants Some!! (2016)

Apollo 10 1/2: A Space Age Childhood (2022)

I
*Waar de ziel
zich ophoudt*

OVER RICHARD LINKLATERS *BEFORE SUNRISE*

MARJA PRUIS

Ik had deze nazomer heimwee, ik denk dat het daarmee begon. Heimwee steekt al mijn hele leven op gezette momenten de kop op, maar wat is het? Het veroorzaakt een drukkend gevoel ter hoogte van de maagstreek. Als kind

kon ik gewoon gaan huilen. Me op laten halen van een lo-geerpartijtje bij mijn beste vriendinnetje, midden in de nacht.

‘Ik wil naar huis.’

‘Waarom dan?’

‘Ik ben misselijk.’

Het volgende moment zat ik in alle tevredenheid een warme chocomel te drinken in het vreemde huishouden waar het even ervoor nog misselijkmakend en onheilspellend geroken had. In de wetenschap dat mijn vader onderweg was om me op te halen, kon ik alles weer aan.

Ik ben een halve eeuw verder, mijn vader is sedert decennia dood, ik dacht dat ik dat nooit zou overleven, maar kijk, daar ga ik, met twee soort-van-beste vriendinnen een weekje naar Frankrijk. Ik ga nooit met vriendinnen op vakantie, en zeker niet naar Frankrijk, naar een huis met een zwembad, bij een dorpje in de buurt waar op dinsdag een markt is. Loop ik in een dergelijke omgeving te slenteren, op mijn teenslippers, kaasjes te keuren, de aanschaf van een nepleren tas te overwegen, dan was dat tot nog toe in een vertrouwde constellatie, om niet te zeggen de meest vertrouwde want burgerlijk en klerikaal goedgekeurde constellatie die er bestaat: man, vrouw, kinderen. En die vrouw, dat ben ik dan.

De man, de kinderen, ze zijn niet eens dood of iets anders onomkeerbaars. Ik hoef om niemand verdriet te hebben, hou op met dat gedruk in die maagstreek, lach lekker met je vriendinnen. De kinderen zijn volwassen, ze weten amper waar ik ben, en terecht, de man heeft me veel plezier gewenst, hij neemt de telefoon op als ik hem bel, en dat is iedere dag toch wel een keer, hij doet z'n dingen, er is niks aan de hand, schat ik houd van je, en ik ook van jou. We

zeggen dat soort dingen weliswaar niet tegen elkaar, maar we hadden ze kunnen zeggen. Zo geruststellend is het.

Dat dorpje dus, in de Dordogne. Het is er stil, en donker. Ik herken het niet, niet meteen, gepreoccupeerd als ik ben door deze nieuwe constellatie. De Garonne stroomt er, en de Lot is in de buurt, weet je nog dat je fietste langs deze rivieren? Ja, er is iets vaags in mijn achterhoofd dat resoneert in deze omgeving, maar ach, vakantieherinneringen zijn er om op te lossen in het heelal, 's nachts staar je in deze streken naar de sterren. Het zijn er zoveel, dat moet iets betekenen.

Het is zo gek, zo'n nooit op te lossen mysterie, dat ... Ik weet niet meer wat ik wilde zeggen, zo donker vind ik het hier, zo weinig vertrouw ik de rijkunst van de ene vriendin die rijdt, die scheurt, die piepend remt. We zijn er! En om het te vieren gaan we eten in het chique restaurant dat ons is aangeraden, we moeten wel weer even de auto in. Durf ik het te zeggen dat ik nu al de terugreis vrees, als het nog donkerder is, er alleen maar dronkaards zich op de wegen wagen, we de weg kwijtraken? Ja, ik durf het te zeggen, ik word uitgelachen en gerustgesteld, allebei tegelijk. Heb je ooit zulke lekkere crème de marrons gegeten, is even later de dominante kwestie. Nee nooit, of toch ...?

Je kijkt nog eens goed om je heen, ik kijk nog eens goed om me heen, er is iets dat de serveerster vertelt, ze is Nederlands, dit restaurant hoort bij een hotel dat jarenlang werd gerund door een Nederlands echtpaar, ze deden goede zaken met een instantie die fietsreizen organiseerde. Het begint me te dagen. De ruimte waar ik zit, de naam op het servies, op de servetten. Het daagt me plotseling zo ontzettend, dat ik aarzel om het te delen met mijn gezelschap.

In 2017 verkozen filmcritici de Amerikaanse regisseur Richard Linklater (1960) tot beste regisseur van de afgelopen vijftwintig jaar. In deze periode maakte hij furore met onder meer het veelbekroonde *Boyhood*, de *Before*-trilogie en *Dazed and Confused*.

Naast filmische zijn er ook filosofische redenen om naar Linklaters films te kijken. Linklater staat bekend als een regisseur die weergaloos met tijd speelt. Sommige van zijn films spelen zich af in een dag of een paar uur, maar *Boyhood* beslaat maar liefst twaalf jaar. De vraag hoe wij ons verhouden tot het voorbijgaan van de tijd is cruciaal in het oeuvre van Linklater.

In *Denken in het donker met Richard Linklater* werpen Hans Maes, Greg Houwer, Marja Pruis en Katrien Schaubroeck een filosofisch licht op de films van Richard Linklater.

ISVW UITGEVERS

